

2025

№1

ISSN 3030-380X

TA'LIMDA ISTIQBOLLI IZLANISHLAR.

XALQARO ILMIY METODIK JURNAL
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC METHODOLOGICAL JOURNAL

TA'LIMDA ISTIQBOLLI IZLANISHLAR

Xalqaro ilmiy-metodik jurnal

ПЕРСПЕКТИВНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В ОБРАЗОВАНИИ

Международный научно-методический журнал

PROSPECTIVE RESEARCH IN EDUCATION

International scientific methodological journal

№ 1-son, 2-qism, 2025-yil

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi OAK Rayosatining 2024 - yil 7 - iyundagi 355-son qarori bilan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha dissertatsiya ishlari natijalari yuzasidan ilmiy maqolalar chop etilishi lozim bo'lgan zaruriy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

BOSH MUHARRIR:
TILAVOV MUXTOR HASAN O'G'LI
Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Кулешов Валерий Владимирович - pedagogika fanlari doktori, professor Rossiya Fanlar akademiyasining akademigi (Ukraina).

Andriyenko Yelena Vasilyevna - pedagogika fanlari doktori, professor (Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Fizika, matematika, axborot va texnologiya ta'limi instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Romm Tatyana Aleksandrovna - pedagogika fanlari doktori, professor (Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Tarix, gumanitar va ijtimoiy ta'lim instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Eko Sri Margianti - Gunadarma universiteti rektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor (Indoneziya).

Xamidov Obidjon Xafizovich - Buxoro davlat universiteti rektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor.

Zaripov Lochin Rustamovich - pedagogika fanlari doktori (DSc), professor (O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy ta'limni rivojlantirish ilmiy-tadqiqot markazi, O'quv-uslubiy faoliyatni takomillashtirish boshqarma boshlig'i).

Nazarov Akmal Mardonovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor (Buxoro davlat universiteti "Psixologiya" kafedra mudiri).

Qodirov Azizjon Anvarovich - iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent (Buxoro davlat universiteti Tabiiy fanlar va agrobiotexnologiya fakulteti dekani).

Davlatov Suxrob Sayitjonovich - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent (Buxoro davlat universiteti O'quv-uslubiy departament boshlig'i).

Adizov Bobir Baxtiyorovich - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent (Buxoro davlat universiteti Moliyalashtirish, iqtisodiy rivojlantirishni rejalashtirish departamenti boshlig'i).

Paxrutdinov Shukriddin Ilyosovich - siyosiy fanlar doktori, professor. Oriental universitetining "Iqtisodiyot va turizm" kafedra professori.

Akramova Shaxnoza Abrorovna - pedagogika fanlari nomzodi, professor (O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti, Harbiy-vatanparvarlik, ma'naviy-ma'rifiy tarbiya va yoshlar bilan ijtimoiy ishlash kafedra boshlig'i, podpolkovnik).

Mamanazarova Nargiza Komildjanovna - pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent. Oriental universitetining "Iqtisodiyot va turizm" kafedra professori.

Ostanov Shuhrat Sharifovich - psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti psixologiya kafedra dotsenti).

Rustamov Shavkat Shuhrat o'g'li - psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti "Psixologiya" kafedra dotsenti).

Dilova Nargiza Gaybullayevna - pedagogika fanlari doktori (DSc), professor (Buxoro davlat universiteti Kengash kotibi).

Olimov Shirinboy Sharofovich - pedagogika fanlari doktori, professor (Buxoro davlat universiteti Pedagogika kafedra mudiri).

Hamroyev Alijon Ro'ziqulovich - pedagogika fanlari doktori (DSc), professor (Buxoro davlat universiteti Boshlang'ich ta'lim metodikasi kafedra mudiri).

G'ofurov Azizbek Umarjonovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent, (Farg'ona davlat universiteti Magistratura bo'limi boshlig'i).

Ismatova Dilafruz Tuymuratovna - psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti "Psixologiya" kafedra dotsenti).

Ataboyev Nozimjon Bobojon o'g'li - filologiya fanlari doktori, professor (Buxoro davlat universiteti xorijiy tillar fakulteti dekani).

Atayeva Mexriniso Farxodovna - pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti "Geliofizika, qayta tiklanuvchi energiya manbaalari va elektronika kafedra dotsenti).

Xotamov Shuxrat Nosirovich - pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), (O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasi Harbiy texnik instituti Gumanitar va ijtimoiy fanlar kafedra dotsenti).

Turdiyev Bexruz Sobirovich - falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti "Yurisprudensiya, ijtimoiy-siyosiy fanlar kafedra dotsenti).

Fayziyeva Umida Asadovna - pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti "Inson resurslarini boshqarish departamenti boshlig'i).

Muxlisov Sodiqjon Saidjonovich - pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti "Axborot tizimlari va raqamli texnologiyalar kafedra dotsenti).

Axmadoy Nazirjon Rahmat o'g'li - psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti "Psixologiya" kafedra katta o'qituvchisi).

Uzoqov Asliddin Mexritdinovich - pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent (Buxoro davlat pedagogika instituti Harbiy ta'lim fakulteti boshlig'ining o'quv ishlari bo'yicha o'rinbosari).

Ataxojayeva Shaxlo Anvarovna - psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent (University of Business and Science Oliy ta'lim muassasasi "Ilmiy tadqiqot, innovatsiyalar, ilmiy pedagogik kadrlar tayyorlash bo'limi" boshlig'i).

Mas'ul kotib:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o'g'li – Buxoro davlat universiteti Psixologiya kafedra o'qituvchisi

Munirov Nurali Alisherovich,

Buxoro davlat universiteti,

“Sport nazariyasi va metodikasi kafedrasi” dotsenti

HARBIY XIZMATCHILARNING JISMONIY VA RUHIY TAYYORGARLIGIDA QO‘L JANGI SPORT TURINING AHAMIYATI

Annotatsiya: Mazkur maqolada qo‘l jangi sport turining jismoniy va ruhiy tayyorgarlikni shakllantirishdagi ahamiyati, uning harbiy xizmatchilar uchun professional tayyorgarlikning ajralmas qismi sifatidagi o‘rni tahlil qilingan. Qo‘l jangi mashg‘ulotlarining jismoniy kuch va chidamlilikni oshirish, shuningdek, strategik fikrlash va stressni boshqarish qobiliyatini rivojlantirishdagi roli ochib berilgan.

Kalit so‘zlar: Qo‘l jangi, harbiy tayyorgarlik, jismoniy kuch, ruhiy barqarorlik, strategik fikrlash, sport.

Аннотация: В данной статье проанализирована роль спортивного единоборства в формировании физической и психологической подготовки, а также его значение как неотъемлемой части профессиональной подготовки военнослужащих. Раскрыта роль занятий единоборствами в развитии физической силы и выносливости, а также в улучшении стратегического мышления и способности управлять стрессом.

Ключевые слова: спортивное единоборство, военная подготовка, физическая сила, психологическая устойчивость, стратегическое мышление, спорт.

Abstract: This article analyzes the role of martial arts in shaping physical and psychological training and its significance as an integral part of professional preparation for military personnel. The article highlights the impact of martial arts training on enhancing physical strength and endurance, as well as improving strategic thinking and stress management skills.

Key words: martial arts, military training, physical strength, psychological resilience, strategic thinking, sports.

Kirish. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori bilan mamlakatda qo‘l jangi sport turini yanada rivojlantirish va uning ommalashuviga hissa qo‘shishga qaratilgan bir qator muhim chora-tadbirlar belgilandi. Bu qarorning asosiy maqsadi – aholi, ayniqsa, yoshlar va huquqni muhofaza qilish organlari xodimlari o‘rtasida qo‘l jangiga qiziqishni kuchaytirish, sohaga zarur moddiy-texnik bazani yaratish hamda trenerlar va mutaxassislar tayyorlashni takomillashtirishdir [1].

Qo‘l jangi nafaqat jismoniy kuch va chidamlilikni oshirish, balki yoshlarni harbiy va jismoniy tarbiyalashda, ularning ruhiy barqarorligini mustahkamlashda muhim o‘rin tutadi. Ushbu sport turi mamlakatdagi huquqni muhofaza qilish organlari xodimlari va harbiy xizmatchilar uchun jismoniy tayyorgarlikning muhim qismi sifatida kiritiladi.

Mazkur chora-tadbirlar orqali qo‘l jangi sport turining respublikadagi obro‘si yanada yuksalishi va unga bo‘lgan qiziqishning oshib borishi kutilmoqda. Shu bilan birga, xalqaro turnirlarda O‘zbekiston sportchilarining ishtiroki mamlakatning sport salohiyatini jahon miqyosida namoyon etishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar tahlili. A.A.Borisov va D.V.Salkova jismoniy tayyorgarlik bo‘yicha o‘quv-mashg‘ulot jarayonini takomillashtirish, eksperimental dastur asosida harbiy xizmatchilarni xizmat va jangovar vazifalarni bajarishga psixofizik tayyorgarligini shakllantirishga doir ilmiy tadqiqot ishlarini amalga oshirganlar [2].

V.G.Volkov, R.N.Volodin, V.M.Skudnov, K.V.Pozdnyakovlar “Qo‘l jangi” nomli o‘quv qo‘llanmada harbiy faoliyat xususiyatlari, qo‘l jangi harbiy maqsadlarda qanday qo‘llanilishi, uning amaliyotdagi ahamiyati va taktik jihatlari, jismoniy tayyorgarlik orqali

professional sifatlarni rivojlantirish, qo'l jangi orqali professional sifatlarni shakllantirish, qo'l jangi usullari tasnifi, qo'l jangi mashg'ulotlarini tashkil etish xususiyatlarini ochib bergan [3].

S.M. Ashkinazi, R.M. Shipilov, B.V. Kuznetsov davlat yong'in xavfsizligi xizmatining ta'lim muassasalari xodimlarining jismoniy tayyorgarlik jarayonini takomillashtirish yo'llarini tadqiq etib, haftada jismoniy mashqlar bilan shug'ullanish sonini oshirish xodimlarning jismoniy tayyorgarligini yaxshilashga ko'maklashishi mumkinligi taxmin qilinadi [4].

A.G. Mirzakulov ichki ishlar organlari shaxsiy tarkibining bugungi kundagi jismoniy holati va undagi muammolar, ya'ni yuksak ma'naviy-axloqiy tamoyillarga ega, munosib huquqiy jangovar va jismoniy tayyorgarlikka ega bo'lgan shaxslarni tarbiyalashga doir tadqiqotni amalga oshirgan [5].

Muhokama va natijalar. Qo'l jangi qadimdan insonning o'zini himoya qilish, omon qolish va raqibni engish vositalaridan biri bo'lib kelgan. Bu turdagi jang san'ati turli madaniyatlarda va tarixiy davrlarda o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lgan. Masalan, qadimgi Yunon davrida pankration juda mashhur bo'lib, bu erkin kurash va boksning uyg'unlashgan ko'rinishi edi. Pankration nafaqat sport, balki jang usuli sifatida ham qo'llanilgan. Ispaniyada pichoq bilan jang qilish an'anaviy holat bo'lib, jang san'ati madaniyatining bir qismiga aylangan. Qadimgi Rimda esa gladiator janglari nafaqat kurash, balki tomoshabop sahna bo'lgan. Bu janglarda qatnashgan gladiatorlar o'zining mahoratlari, jasorati va chidamliligi bilan nom qozongan. Shu bilan birga, Rossiyada va boshqa slavyan xalqlarida mushtlashuvlar juda qadimiy an'analardan biri hisoblanadi. Mushtlashuvlar yosh avlodni kuchli, jasur va intizomli qilib tarbiyalashning muhim qismi sifatida ko'rilgan. Ularda nafaqat jismoniy kuch, balki o'zini qo'lga olish va taktik fikrlash qobiliyati ham sinovdan o'tgan.

Bugungi kunda qo'l jangi harbiy xizmatchilarning jismoniy tayyorgarligi va yaqin jangda amaliyotga tayyorligining muhim qismi sifatida hisoblanadi. Zamonaviy qo'l jangi nafaqat qurolsiz kurash, balki qurol bilan amalga oshiriladigan turli jang uslublarini ham o'z ichiga oladi. Unda himoya, hujum, hujumdan chetlanish va raqibning harakatlarini neytrallashtirish kabi usullar qo'llaniladi.

Qo'l jangiga o'rgatish nafaqat jismoniy kuch va chapdastlikni rivojlantirish, balki ruhiy tayyorgarlikni oshirishga ham qaratilgan. Chunki yaqin jangda muvaffaqiyat ko'p jihatdan xizmatchining emotsional barqarorligi, tashabbus ko'rsata olish qobiliyati va stress holatlarda tezkor qaror qabul qilish mahoratiga bog'liq. Shuning uchun qo'l jangi bo'yicha mashg'ulotlar harbiy tayyorgarlikning muhim tarkibiy qismi sifatida amalga oshiriladi.

Qo'l jangi bo'yicha mashg'ulotlar harbiy xizmatchilarning jismoniy tayyorgarligini kuchaytirishga, jangda jismoniy ustunlikka erishishga va o'zini himoya qilish qobiliyatini oshirishga yordam beradi. Bundan tashqari, bu turdagi mashg'ulotlar harbiy intizomni mustahkamlaydi va jamoaviy ishonchni oshiradi. Urushlar va qurolli to'qnashuvlar tajribasi shundan dalolat beradiki, yaqin jangda muvaffaqiyat qozongan xizmatchi nafaqat jismoniy tayyorgarlik, balki o'z irodasini dushmanga yuklab, tashabbusni qo'lga olib bilish qobiliyati bilan ajralib turadi.

Rossiya Qurolli Kuchlarida qo'l jangi barcha turdagi qo'shinlar uchun jismoniy tayyorgarlikning majburiy bo'limi sifatida tavsiya etiladi. Bu tayyorgarlik xizmatchilarni nafaqat harbiy harakatlarga, balki umumiy jismoniy va ruhiy chidamlilikni oshirishga yo'naltirilgan. Qo'l jangiga o'rgatish jarayonida xizmatchilar turli texnika va taktikalarni o'rganadilar, bu esa ularning professional tayyorgarligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Qo'l jangi nafaqat qadimgi an'analarning davomi, balki zamonaviy harbiy tayyorgarlikning ajralmas qismi bo'lib, u xizmatchilarning kuch-quvvati, ma'naviy irodasi va jang qilish mahoratini mustahkamlaydi.

Hozirgi zamonaviy harbiy doktrinalarda asosiy urg'u uzoq masofadan dushmanga ta'sir o'tkazish imkoniyatlariga qaratiladi. Ommaviy bombardimonlar, uzoq masofali artilleriya va raketa zarbalari kabi metodlar AQSh va ko'plab Yevropa davlatlari harbiy strategiyalarining

muhim qismini tashkil etadi. Bu zamonaviy urush sharoitida qo'l jangi kabi yaqin masofadagi jang turlarining ahamiyatiga nisbatan savol tug'ilishiga sabab bo'ladi.

Shu bilan birga, harbiy xizmatchilar uchun qo'l jangi ko'nikmalarini egallash muhim ahamiyat kasb etadi, chunki har qanday sharoitda, jumladan, hayot xavfi bo'lgan vaziyatlarda ham yaqin masofada o'zini himoya qilish yoki dushmani tezkorlik bilan zararsizlantirish zarurati yuzaga kelishi mumkin. Bu holatlarda qo'l jangi ko'nikmalari harbiy xizmatchilar uchun professional tayyorgarlikning muhim qismi bo'lib xizmat qiladi.

Harbiy xizmatchilarni qo'l jangiga tayyorlash jarayoni nafaqat jismoniy ko'nikmalarni, balki ruhiy barqarorlikni ham shakllantirishga qaratilgan. S.M. Ashkinazi ta'kidlaganidek, dushmanga qarshi harakat vaziyatini psixologik jihatdan modellashtirish xizmatchilarning emotsional barqarorligini oshiradi, jasorat va qat'iyatni rivojlantiradi.

Bunday tayyorgarlik:

Jasorat: xizmatchilarda xavfli vaziyatlarda harakat qilishga ichki kuch va qat'iyat paydo qiladi.

Matonat: turli vaziyatlarda stressga bardosh berish qobiliyatini shakllantiradi.

G'alabaga intilish: birinchi bo'lib hujum qilish va mag'lubiyatsiz harakat qilish qobiliyatini oshiradi.

O'z kuchlariga ishonch: harbiy xizmatchilarda o'z qobiliyatiga ishonch paydo qiladi, bu esa har qanday murakkab holatda muhimdir.

Barcha yagona kurashlar kabi, qo'l jangi ham harbiy yoki jangovar faoliyatning qadimiy turlaridan biri bo'lib, harbiy xizmatchilarning jismoniy va ma'naviy tayyorgarligini mustahkamlashda muhim ahamiyatga ega. U shaxsning o'ziga xos qiyofasini shakllantirish, o'zini nazorat qilish va agressiv ta'sirlarga qarshi kurashish qobiliyatini kuchaytiradi. Shu sababli qo'l jangi nafaqat harbiy sport turi, balki harbiy tayyorgarlikning muhim qismi sifatida qaraladi.

Hayotga xatarli holatlarni modellashtirish: xizmatchilarni hududiy sharoitlarda va murakkab jang vaziyatlarida o'zini tutishga o'rgatadi.

Ruhiy tayyorgarlikni kuchaytirish: stressga chidamlilik va emotsiyalarni nazorat qilish qobiliyatini oshiradi.

Fizik holatni yaxshilash: xizmatchilarning chidamlilik, kuch va tezkorlik darajasini yaxshilaydi.

Harbiy xizmatchilarni qo'l jangiga tayyorlash jarayonini samarali tashkil etish uchun maxsus o'quv dasturlar va pedagogik yondashuvlar qo'llanilishi kerak. Harbiy ta'lim muassasalarida kursantlarga qo'l jangi bo'yicha mashg'ulotlarni joriy etish orqali ularning nafaqat jismoniy tayyorgarligi, balki muhim professional sifatleri shakllantiriladi.

Bu jarayon quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Professional ko'nikmalarni takomillashtirish: harbiy xizmatchilarda qo'l jangiga oid amaliyotni mukammallashtirish.

Harbiy pedagogika usullarini qo'llash: mashg'ulotlarda to'g'ridan-to'g'ri jang vaziyatlarini modellashtirish orqali harbiy xizmatchilarni tayyorlash.

Tizimli mashg'ulotlar o'tkazish: jismoniy tayyorgarlikni muntazamlilik asosida tashkil qilish.

Zamonaviy urush sharoitida qo'l jangi hali ham katta ahamiyatga ega. Bu, ayniqsa, yaqin masofadagi to'qnashuvlarda, jang maydonlaridagi maxsus operatsiyalarda va dushman hududlarida yashirin harakatlar paytida namoyon bo'ladi.

Qo'l jangi bo'yicha malakali tayyorgarlik xizmatchilarning murakkab va xavfli vaziyatlarda muvaffaqiyatli harakat qilish qobiliyatini oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Shuning uchun harbiy qo'l jangi ko'nikmalarini rivojlantirish nafaqat shaxsiy, balki strategik ahamiyatga ega.

Faoliyat insonning ijtimoiy hayotidagi eng asosiy jarayonlardan biri bo'lib, u insonning atrof-muhitga bo'lgan faol munosabati va uni o'zgartirishga qaratilgan maqsadli harakatlarini

ifodalaydi. Faoliyatning mazmuni insonning ijtimoiy, madaniy va iqtisodiy ehtiyojlari hamda qiziqishlari doirasida rivojlanadi. Har qanday faoliyat to'rtta asosiy tarkibiy qismni o'z ichiga oladi:

Maqsad - insonning faoliyatiga yo'nalish beradigan asosiy omil. Maqsad ongli ravishda tanlab olinadi va insonning motivlari, ideallari va qadriyatlari bilan chambarchas bog'liq.

Vositalar - faoliyatni amalga oshirish uchun zarur bo'lgan usullar, instrumentlar va resurslar.

Natija - faoliyat jarayonida qo'lga kiritiladigan mahsul yoki xizmat.

Jarayon - faoliyatning dinamik qismini tashkil etadigan harakatlar tizimi.

Faoliyat turlari turli jihatlaridan tasniflanadi:

Moddiy (amaliy) faoliyat - insonning moddiy dunyoni o'zgartirishga qaratilgan harakatlari. Bunda moddiy ishlab chiqarish, mehnat va texnologiyalar asosiy o'rin tutadi.

Ma'naviy (teoriyaviy) faoliyat - insonning bilim, ma'rifat, madaniyat va ijodiy jarayonlarga qaratilgan faoliyati.

Ijtimoiy faoliyat - insonning jamiyat bilan o'zaro munosabatlari va ijtimoiy jarayonlardagi ishtiroki.

Faoliyat ijtimoiy rivojlanishdagi ijodiy ahamiyatiga ko'ra quyidagi turlarga bo'linadi:

Reproduktiv faoliyat - mavjud bo'lgan bilim va vositalardan foydalangan holda ma'lum natijalarga erishish jarayoni.

Produktiv yoki ijodiy faoliyat - yangi g'oyalar, maqsadlar va vositalarni ishlab chiqish jarayoni. Bu turdagi faoliyat yangiliklar yaratish va ijodkorlik bilan bog'liq.

Faoliyat turlari ierarxiyasida muhim o'rinni harbiy faoliyat egallaydi. Bu faoliyat jamiyatning xavfsizligi va barqarorligiga katta ta'sir ko'rsatadi. Harbiy faoliyat, o'z navbatida, ikki asosiy turga bo'linadi:

Tinch davrdagi harbiy faoliyat - qurolli kuchlarning tayyorgarligini ta'minlash, jangovar mashqlar o'tkazish va mudofaa imkoniyatlarini mustahkamlash.

Harbiy davrdagi jangovar faoliyat - dushmanga qarshi qurolli harakatlar, hududiy yaxlitlik va suverenitetni himoya qilishga qaratilgan vazifalar.

Harbiy faoliyatning o'ziga xos xususiyatlaridan biri shundaki, unda o'yin elementlari mavjud. Uyinining ayyorlik, kutilmaganlik va aldov kabi xususiyatlari jangovar harakatlarda strategiya va taktika shaklida namoyon bo'ladi. Bugungi yadro-kosmik davrda ham bu xususiyatlar o'z ahamiyatini yo'qotmagan.

Harbiy faoliyat jamiyatda muhim ijtimoiy ahamiyatga ega. U nafaqat davlatning xavfsizligini ta'minlaydi, balki jamiyat a'zolarining fidoyilik, mardlik va vatanparvarlik kabi qadriyatlarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Shu bois harbiy xizmatchilarning tayyorgarligi nafaqat jismoniy va texnik ko'nikmalarni, balki ruhiy barqarorlik va professional sifatlarni ham o'z ichiga oladi.

Harbiy faoliyatning samaradorligi uning yaxlit rejalashtirilganligi, maqsadli tashkil etilishi va doimiy ravishda rivojlantirib borilishi bilan ta'minlanadi.

Jangovar faoliyat – bu harbiy xizmatchilarning jang shart-sharoitlarida o'z oldiga qo'ygan maqsadlarga erishishga qaratilgan faoliyati bo'lib, uning asosiy xususiyati xavfli, kutilmagan va kuchli ta'sirlarga to'la muhitda kechishi hisoblanadi. Bunday sharoitlarda har bir harakat maqsadli, rejali va yaxshi o'ylangan bo'lishi talab etiladi. Jangovar faoliyat nafaqat jismoniy tayyorgarlikni, balki ruhiy barqarorlikni ham talab qiladi.

Jangda maqsadlarga erishish uchun harbiy xizmatchilar vaziyatni to'g'ri baholashlari, uning ehtimoliy o'zgarishlarini oldindan taxmin qilishlari va uning salbiy ta'sirlarini yengib o'tishlari kerak. Harbiy xizmatchilar o'z bilimlari, ko'nikmalari va qobiliyatlarini maksimal darajada ishga solib, jangovar jarayonni ijodiy tarzda boshqarishlari muhimdir. Bundan tashqari, vaziyatdagi har qanday o'zgarishga tez va samarali moslashish qobiliyati muhim ahamiyat kasb etadi.

Har qanday faoliyat kabi, jangovar faoliyat ham insondan moslashuv mexanizmlarini ishga tushirishni talab qiladi. Lekin jangovar vaziyatda inson hayoti doimiy xavf ostida bo'lganligi uchun to'liq moslashishning iloji yo'q. Moslashuv salohiyati shaxsning ruhiy barqarorligi, irodaviy sifatlari va stressga chidamliligiga bog'liq bo'lib, bu xususiyatlar harbiy tayyorgarlik jarayonida qo'mondonlar tomonidan maxsus shakllantiriladi.

Harbiy xizmatchilarning jangovar faoliyatda muvaffaqiyatli bo'lishlari uchun quyidagi shaxsiy sifatlarni shakllantirish muhim:

Emotsional-irodaviy barqarorlik – bu jang vaziyatlarida o'z his-tuyg'ularini nazorat qilish qobiliyatidir;

Stressga chidamlilik – ekstremal sharoitlarda ruhiy barqarorlikni saqlab qolish;

Axloqiy-odobiy me'yorlarga moslashuvchanlik – xavfli vaziyatlarda ham insonparvarlik va burchga sodiqlikni saqlab qolish.

Texnologiyalar rivojlanishi bilan janglarning xarakteri murakkablashdi. Yangi qurol-yarog' turlari va zamonaviy jang strategiyalari harbiy xizmatchilarning tayyorgarligiga yuqori talablarni qo'ymoqda. Jangovar faoliyat nafaqat texnika va qurol-yarog'dan foydalanishni, balki psixologik jihatdan tayyorgarlikni ham talab qiladi.

Jangovar faoliyatning mohiyati va uning inson psixikasiga ta'sirini o'rganish harbiy nazariya va amaliyot uchun muhimdir. Bu ruhiy barqarorlikni ta'minlash, qo'rquv va ishonchsizlikni engib o'tish hamda harbiy xizmatchilarni jangga tayyorlashning eng samarali usullarini topish imkonini beradi. Jangovar tayyorgarlikda ruhiy modellardan foydalanish jangchilarning qiyin sharoitlarda yuqori natijalarga erishishini ta'minlashga xizmat qiladi.

Jangovar faoliyat – bu insondan yuksak jismoniy, ruhiy va axloqiy sifatlarni talab qiladigan murakkab jarayondir. Bunda qo'mondonlar va harbiy mutaxassislar tomonidan harbiy xizmatchilarning shaxsiy sifatlarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilishi shart. Zamonaviy jang sharoitlariga tayyorgarlik va ularni aniq tahlil qilish harbiy xizmatchilarning samaradorligi va ishonchliligini oshirishga yordam beradi.

Harbiy-professional faoliyatning oddiy, tinch sharoitda amalga oshirilishi ko'plab yoshlar uchun kutilmagan, lekin zarur bir jarayonni o'z ichiga oladi. Birinchi qarashda, bu faoliyat odatda sivil hayotga o'xshash bo'lishi mumkin, lekin uning o'ziga xosligi va murakkabligi hamda yuksak tayyorgarlikni talab qilishi tufayli u bir qadar farq qiladi.

Yoshlikda harbiy xizmatga chaqirilgan yoki kontrakt asosida xizmatni boshlashni xohlagan odam, albatta, o'zining ilgari o'rganib qolgan xulq-atvor odatlaridan, ijtimoiy rollaridan va kundalik turmush tarzidan voz kechishi zarur bo'ladi. Bunday o'zgarishlar faqat shaxsiy qarorlar yoki ixtiyoriy tanlovlar bilan bog'liq emas. Harbiy xizmatning o'ziga xos shartlari, me'yorlari va tartiblari shaxsiy erkinlikni sezilarli darajada cheklaydi. Harbiy boshqaruv tizimi doirasida yagona boshqaruv prinsipining amalga oshirilishi, ya'ni komandirga to'liq bo'ysunish, nafaqat kasbiy, balki psixologik jihatdan ham jiddiy ta'sir ko'rsatadi. Bu, yosh harbiy xizmatchi uchun o'z xohish-irodasini nazorat qilish va komandirning qarorlariga bo'ysunish orqali jamoada o'z o'rnini topishga harakat qilishni anglatadi. Shaxsiy erkinlikning cheklanishi, shuningdek, harbiy xizmatchining kundalik rejalari, turmush tarzini tartibga solishda ham sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Shu bilan birga, harbiy xizmatni o'tayotgan yosh xizmatchilar doimo tayyor turishlari va har qanday sharoitda o'z kasbiy maqsadlarini bajarishga tayyor bo'lishlari kerak. Bu sharoitlar hatto xavfli va murakkab vaziyatlarda, hayot uchun jiddiy xavf tug'diradigan holatlarda ham o'z kasbiy majburiyatlarini bajarishga intilish va o'rgatgan bilimlar asosida tezkor qarorlar qabul qilishni talab qiladi. Bunday sharoitlarda harbiy xizmatchilarning psixologik barqarorligi va stressni boshqarish qobiliyati juda muhim ahamiyatga ega bo'ladi. Buning uchun ular jismoniy va ruhiy holatda bo'lishi, shuningdek, hayot va xavfsizlikni ta'minlashga qaratilgan ko'plab strategiyalarni o'zlashtirishi zarur.

Harbiy-professional faoliyatning tinch vaqtdagi vazifalaridan biri, bu jangovar harakatlar uchun tayyorgarlikni o'z ichiga oladi. Bu, o'z navbatida, harbiy texnika, qurol-yarog', jangovar

taktikalar va strategiyalarni mukammal o'rganishni, o'zlashtirishni va har qanday noxush sharoitlarda samarali qo'llashni anglatadi. Zamonaviysaviy harbiy texnikaning rivojlanishi, yangi turdagi qurollar va usullarni o'rganish, jangovar sharoitlarda ulardan qanday foydalangan holda muvaffaqiyatga erishish haqida bilimlarni olish yosh harbiylarni yanada murakkab tayyorgarlikka olib keladi.

Psixologik zo'riqishlar va stress o'zgarishlari, shuningdek, yosh harbiylarning ijtimoiy aloqalariga ta'sir qiladi. Oila va do'stlar bilan bo'lgan aloqalarning uzilishi, yangi jamoaga moslashish, yangi hayot sharoitlariga o'rganish, o'tmishdagi istaklardan voz kechish va yangilarini qabul qilish - bularning barchasi psixologik zo'riqishni kuchaytiradi. Harbiy xizmatchining yangi jamoada o'z o'rnini topishi, boshqa harbiy xizmatchilar bilan muvofiqlashish va kollektiv ishni tashkil etish ko'plab ijtimoiy va psixologik muammolarni keltirib chiqarishi mumkin.

Shuningdek, harbiy xizmatning tashqi sharoitlariga moslashish ham qiyinchilik tug'diradi. Yoshlikda bo'lgan harbiy xizmatchi, o'zining oldingi hayotiga nisbatan bir qator o'zgarishlarga duch keladi. Kun tartibi, ovqatlanish, jismoniy mashqlar va shaxsiy vaqtni taqsimlashda yangi tartiblar kiritiladi. Bu, o'z navbatida, organizmning energiya sarfini va almashinuv jarayonlarini qayta qurishga olib keladi. Yangi hayot sharoitlariga moslashish vaqtida odamning fizik va ruhiy kuchlari bir necha bor ortadi va jismoniy tayyorgarlikni oshirish uchun qo'shimcha vaqt sarflanadi.

Shunday qilib, harbiy xizmatga chaqirilish yoki kontrakt asosida xizmatga kirish, yoshlarga o'z hayotining tubdan o'zgarishiga tayyor bo'lishni talab qiladi. Bu faqat tashqi sharoitlar va yangi jamoaga moslashish bilan bog'liq emas, balki o'z ichki kuchi va o'zgarishga bo'lgan tayyorligi ham muhim ahamiyatga ega. Harbiy-professional faoliyatning bunday murakkabligi va og'irliklari, barcha harbiy xizmatchilarni yuqori darajada jismoniy va ruhiy tayyorgarlikka, o'zgarishlarga moslashishga va yangi vazifalarga tayyor bo'lishga undaydi.

Harbiy faoliyatning mazmuni va uning mohiyati har doim o'zgaruvchan va yuqori darajadagi murakkablikni talab qiladigan jarayonlarni o'z ichiga olgan. Harbiy xizmat nafaqat jangovar faoliyatni, balki doimiy tayyorgarlik, muntazam va tezkor qarorlar qabul qilish, yuqori darajadagi professionallik va shaxsiy iroda talab etadi. Urushning mohiyati - bu siyosatning boshqa vositalar bilan davom etishi bo'lib, harbiy faoliyat uning eng samarali, eng intensiv va ba'zan eng og'ir shaklida yuzaga keladi. Jangovar faoliyat harbiy xizmatchilarning o'z vazifalarini bajarishda eng yuqori darajadagi jismoniy, psixologik va ruhiy kuchlarni talab etadi. Bu kurash nafaqat jangda, balki harbiy xizmatchilarning doimiy tayyorgarligida ham aks etadi.

Hozirgi vaqtda texnologiyalar va axborot tizimlarining tezkor rivojlanishi harbiy faoliyatning yangi shakllarini yaratdi. Harbiy texnikaning rivojlanishi, jangovar vositalarning masofadan boshqarilishi, axborotning tezkor va aniq qayta ishlanishi jarayonlarini, harbiy qarorlarning tez va xatolarsiz qabul qilinishini ta'minlash zaruratini keltirib chiqardi. Bugungi kunda harbiy xizmatchilarning diqqatini uzoq vaqt davomida to'liq ushlab turish, vaziyatni tezda tahlil qilish va zarur qarorlar qabul qilishning ahamiyati oshdi. Dushmanni aniqlash va unga qarshi zarba berish jarayonlari tezlashdi, shuning uchun harbiy xizmatchilar bir necha soniya ichida o'zlarini ta'minlash va dushmanga qarshi harakat qilishga tayyor bo'lishlari kerak.

Shuningdek, harbiy faoliyatning yangi shakllari o'ziga xos psixologik stressni, doimiy xavfni va jismoniy yuklamalarni o'z ichiga oladi. Harbiy xizmatchilar o'zlari bilan bevosita jangovar ta'sir o'tkazish joyida bo'lishlari kerak, bu esa ularni o'z hayotlarini xavf ostiga qo'yishga va shaxsiy tirikchilikni himoya qilish uchun birinchi zarba olishga majbur qiladi. Bu xavf nafaqat dushman tomonidan qilingan hujumlar, balki qurolli texnikadan kelib chiqqan xavf, o'zlarining noto'g'ri harakatlari yoki tizimdagi xatolar tufayli ham yuzaga kelishi mumkin. Harbiy xizmatchilar o'z pozitsiyalarida eng yaxshi qarorlarni qabul qilishda

Mambetkadirov Gayratbay Amanbayevich	Yangi pedtexnologiyalar asosida tasviriy sanat darslarini olib borish uslublari	102
Rashidova Mehriya Muzafarovna	Ona tili darsligidagi gap va matnlarni o'rgatishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish	107
Farxodova Dilnoza Qudrat qizi	Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlashda xorijiy tajribalar	111
Xalikova Umida Mirovna	Magistratura bosqichi talabalariga "ilmiy tadqiqot metodologiyasi" fanini o'qitish nazariyasi va metodikasi	116
Rashitova Nigina Shuhrat qizi	Pedagogik jarayonlarda milliy madaniyat va umuminsoniy qadriyatlar integratsiyasi	122
Omonqulov Suhrob Sanaqul o'g'li	Feministik yondashuvlar asosida ta'lim dasturlarini takomillashtirish yo'llari	127
Ahmadov Olimjon Shodmonovich	Buxoro xalq sovet respublikasida ta'lim – tarbiya muammolari: yutuqlar, foydalanilmagan imkoniyatlar va mafkuraviy ta'sir masalalari.	132
Odilova Madina Yoqubovna	Bioinfotmatika fanining ahamiyati va fanni innovatsion texnologiyalar asosida o'qitish	135
Munirov Nurali Alisherovich	Harbiy xizmatchilarning jismoniy va ruhiy tayyorgarligida qo'l jangi sport turining ahamiyati	140
Ro'ziyev Muxtor Qayumovich	Ta'lim jarayoni davriyligini tadqiq qilish asoslari	147
Voxidova Muqaddas Rasuljon qizi	Spelling and spelling literacy in primary grades	152
Ashurova Marhabo Sayfulloyevna	Buxoro jadidlari asarlarida milliy tarbiya vositalari	158
Rahmatov Nuriddin Negqadamovich	Husayn Voiz Koshifiy merosini o'rganish jarayonida talabalarda ma'naviy-axloqiy fazilatlarni rivojlantirish – pedagogik muammo sifatida	167
Yo'ldashev Alisher Axrorovich	Kichik maktab yoshidagi o'quvchilar orasida sog'lom turmush tarzini shakllantirishning pedagogik xususiyatlari	172
Qosimova Gulxumor Muxtorjon qizi	Strategies for teaching listening skills to kindergarteners in english: a review of effective methods	177
Asatova Barfiya Faxridinovna	Chet el va O'zbekistonda boshlang'ich sinflarda sinfdan tashqari ishlarni tashkil etish: taqqosiy tahlil	183
Temirov Farrux Faxridinovich	Umumiy o'rta ta'lim maktablarida kimyo fanini o'qitishda interfaol usullarda foydalanish metodikasi	188
Mahmudov Maqsud Kamolovich	Voleybolchilar intellektual-jismoniy sifatlarini rivojlantirishda sport mashg'ulotlarining ahamiyati	193
Orinbaev Ansatbay Amanbaevich	Mustaqil ta'lim olish ko'nikmasini rivojlantirish va boshqarish modellari	197
Амонов Асқар Номозбоевич	Эффекты совершенствования точности ударов у юных теннисистов на фоне последствий кратковременной нагрузки в ходе эксперимента	203
Djalilova Zarnigor Obidovna, Saidova Dibar Shuxratovna	Approach to utilizing grammar games in different phases of language learning	207